HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a patra)

27 octombrie 2022*

„Trimitere preliminară – Prelucrarea datelor personale și protejarea confidențialității în sectorul comunicațiilor electronice – Directiva 2002/58/CE – Articolul 12 – Liste publice de abonați și servicii de informații telefonice – Consimțământul abonatului – Obligații ale furnizorului listelor de abonați și al serviciilor de informații – Regulamentul (UE) 2016/679 – Articolul 17 – Dreptul la ștergerea datelor («dreptul de a fi uitat») – Articolul 5 alineatul (2) – Articolul 24 – Obligații de informare și responsabilitatea operatorului”

În cauza C-129/21,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de hof van beroep te Brussel (Curtea de Apel din Bruxelles, Belgia), prin decizia din 24 februarie 2021, primită de Curte la 2 martie 2021, în procedura

Proximus NV

împotriva

Gegevensbeschermingsautoriteit,

CURTEA (Camera a patra),

compusă din domnul C. Lycourgos, președinte de cameră, doamna L. S. Rossi (raportoare), domnii J.-C. Bonichot și S. Rodin și doamna O. Spineanu-Matei, judecători,

avocat general: domnul A. M. Collins,

grefier: doamna M. Ferreira, administratoare principală,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 9 februarie 2022,

luând în considerare observațiile prezentate:

– pentru Proximus NV, de P. Craddock și T. de Haan, avocats, și E. Van Bogget, advocaat;

– pentru Gegevensbeschermingsautoriteit, de C. Buggenhoudt, E. Cloots și J. Roets, advocaten;

– pentru guvernul italian, de G. Palmieri, în calitate de agent, asistată de E. De Bonis, avvocato dello Stato;

* Limba de procedură: neerlandeza.

– pentru guvernul leton, de E. Bārdiņš, J. Davidoviča și K. Pommere, în calitate de agenți;

– pentru guvernul portughez, de P. Barros da Costa, L. Inez Fernandes, M. J. Ramos și C. Vieira Guerra, în calitate de agenți;

– pentru guvernul român, de E. Gane și L. Lițu, în calitate de agenți;

– pentru Comisia Europeană, de S. L. Kalėda, H. Kranenborg și P.-J. Loewenthal, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 28 aprilie 2022,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 12 alineatul (2) coroborat cu articolul 2 al doilea paragraf litera (f) din Directiva 2002/58/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 12 iulie 2002 privind prelucrarea datelor personale și protejarea confidențialității în sectorul comunicațiilor publice (Directiva asupra confidențialității și comunicațiilor electronice) (JO 2002, L 201, p. 37, Ediție specială, 13/vol. 36, p. 63), astfel cum a fost modificată prin Directiva 2009/136/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 25 noiembrie 2009 (JO 2009, L 337, p. 11) (denumită în continuare „Directiva 2002/58”), precum și a articolului 5 alineatul (2) și a articolelor 17, 24 și 95 din Regulamentul (UE) 2016/679 al Parlamentului European și al Consiliului din 27 aprilie 2016 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Directivei 95/46/CE (Regulamentul general privind protecția datelor) (JO 2016, L 119, p. 1, denumit în continuare „RGPD”).

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între Proximus NV, societate de drept public belgian, pe de o parte, și Gegevensbeschermingsautoriteit (Autoritatea pentru Protecția Datelor, Belgia) (denumită în continuare „APD”), pe de altă parte, în legătură cu decizia prin care Geschillenkamer van de Gegevensbeschermingsautoriteit (Camera de soluționare a litigiilor a APD, denumită în continuare „Camera de soluționare a litigiilor”) a impus Proximus măsuri corective și i-a aplicat o amendă de 20 000 de euro pentru încălcarea mai multor dispoziții din RGPD.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

Directiva 95/46/CE

3 Articolul 2 litera (h) din Directiva 95/46/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 24 octombrie 1995 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și libera circulație a acestor date (JO 1995, L 281, p. 31, Ediție specială, 13/vol. 17, p. 10) prevede:

„În sensul prezentei directive:

[…]

(h) «consimțământul persoanei vizate» înseamnă orice manifestare de voință, liberă, specifică și informată prin care persoana vizată acceptă să fie prelucrate datele cu caracter personal care o privesc.”

Directiva 2002/58

4 Considerentele (10), (17), (38) și (39) ale Directivei 2002/58 au următorul cuprins:

„(10) În sectorul comunicațiilor electronice, Directiva 95/46/CE se aplică în special acelor chestiuni care privesc protejarea drepturilor și libertăților fundamentale care nu sunt acoperite în mod anume de dispozițiile prezentei directive, inclusiv obligațiile de control și drepturile persoanelor individuale. […]

[…]

(17) În sensul prezentei directive, consimțământul acordat de un utilizator sau un abonat, indiferent dacă acesta din urmă este o persoană fizică sau juridică, trebuie să aibă aceeași însemnătate ca și consimțământul acordat de subiectul datelor, așa cum este definit și specificat de Directiva 95/46/CE. Consimțământul poate fi acordat prin orice metodă potrivită acestui scop, care oferă indicații specifice și clare, acordate prin proprie voință, despre dorința utilizatorului, inclusiv prin bifarea unei căsuțe la vizitarea unui site internet.

[…]

(38) Listele de abonați la serviciile de comunicații electronice sunt publice și larg răspândite. Dreptul la confidențialitate al persoanelor fizice și la apărarea interesului legitim al persoanelor juridice cere ca abonații să aibă dreptul de a hotărî dacă [și care dintre] datele lor personale vor fi publicate în astfel de liste sau nu. Furnizorii de liste publice trebuie să-i informeze pe abonați cu privire la scopul listei și la modurile de utilizare posibile ale versiunii electronice a listelor publice, mai ales prin intermediul funcțiilor de căutare existente în orice software, cum ar fi funcția de căutare inversă care permite utilizatorului să descopere numele și adresa unui abonat doar pe baza numărului său de telefon.

(39) Obligația de a-i informa pe abonați cu privire la scopul sau scopurile listelor publice în care vor apărea datele lor personale trebuie să-i revină părții care adună datele pentru liste. În cazul în care datele pot fi transmise uneia sau mai multor părți terțe, abonatul trebuie informat despre această posibilitate și despre persoana sau categoriile de persoane care vor primi aceste date. Orice astfel de transfer se efectuează cu condiția ca datele să nu fie folosite în alte scopuri decât cele pentru care au fost adunate. Dacă partea care a adunat datele sau orice terță parte căreia i s-au transmis aceste date dorește să le utilizeze într-un alt scop, partea care a adunat datele sau terța parte în cauză are obligația de a obține acordul abonatului."

5 Articolul 1 din această directivă prevede:

„(1) Prezenta directivă prevede armonizarea dispozițiilor naționale, lucru necesar în vederea asigurării unui nivel echivalent de protecție a drepturilor și a libertăților fundamentale, în special a dreptului la confidențialitate și la respectarea vieții private, în domeniul prelucrării de date cu caracter personal în sectorul comunicațiilor electronice și a asigurării liberei circulații a acestor date și a serviciilor și echipamentelor de comunicații electronice în interiorul Comunității.

(2) Prevederile prezentei directive precizează și completează Directiva 95/46/CE în scopurile menționate la alineatul (1). Mai mult, acestea sunt menite a asigura protecția intereselor legitime ale abonaților persoane juridice.

[…]"

6 Potrivit articolului 2 al doilea paragraf litera (f) din directiva menționată, intitulat „Definiții":

„Se aplică de asemenea următoarele definiții:

[…]

(f) «acordul» unui abonat sau utilizator înseamnă consimțământul acordat de subiectul datelor din Directiva 95/46/CE."

7 Articolul 12 din aceeași directivă, intitulat „Listele de abonați", prevede:

„(1) Statele membre se asigură că abonații sunt informați, în mod gratuit și înainte de a fi incluși în vreo listă, despre scopul sau scopurile unei liste imprimate sau electronice de abonați, accesibilă publicului sau care poate fi consultată prin serviciile de informații, în care pot fi incluse datele lor personale și despre orice utilizare posibilă ulterioară existentă în baza funcțiilor de căutare incluse în versiunea electronică a listei.

(2) Statele membre se asigură că abonații au posibilitatea să hotărască dacă [și care dintre] datele lor personale se includ într-o listă publică de abonați și, în cazul afirmativ, în ce măsură aceste date sunt relevante pentru scopul listei enunțat de furnizorul listei și să verifice, corecteze sau retragă astfel de date. Neincluderea într-o listă publică de abonați, verificarea, corectarea sau retragerea de date personale din aceasta trebuie să fie gratuite.

(3) Statele membre pot cere ca, pentru orice alt scop al unei liste publice, altul decât căutarea detaliilor de contact al persoanelor în funcție de nume sau de un minimum de alți identificatori, să fie obligatorie obținerea acordului abonatului pentru fiecare scop suplimentar.

[…]”

RGPD

8 Considerentele (42), (66) și (173) ale RGPD au următorul cuprins:

„(42) În cazul în care prelucrarea se bazează pe consimțământul persoanei vizate, operatorul ar trebui să fie în măsură să demonstreze faptul că persoana vizată și-a dat consimțământul pentru operațiunea de prelucrare. În special, în contextul unei declarații scrise cu privire la un alt aspect, garanțiile ar trebui să asigure că persoana vizată este conștientă de faptul că și-a dat consimțământul și în ce măsură a făcut acest lucru. […] ar trebui furnizată o declarație de consimțământ formulată în prealabil de către operator, într-o formă inteligibilă și ușor accesibilă, utilizând un limbaj clar și simplu, iar această declarație nu ar trebui să conțină clauze abuzive. Pentru ca acordarea consimțământului să fie în cunoștință de cauză, persoana vizată ar trebui să fie la curent cel puțin cu identitatea operatorului și cu scopurile prelucrării pentru care sunt destinate datele cu caracter personal. Consimțământul nu ar trebui considerat ca fiind acordat în mod liber dacă persoana vizată nu dispune cu adevărat de libertatea de alegere sau nu este în măsură să refuze sau să își retragă consimțământul fără a fi prejudiciată.

[…]

(66) Pentru a se consolida «dreptul de a fi uitat» în mediul online, dreptul [la] ștergere ar trebui să fie extins astfel încât un operator care a făcut publice date cu caracter personal ar trebui să aibă obligația de a informa operatorii care prelucrează respectivele date cu caracter personal să șteargă orice linkuri către datele respective sau copii sau reproduceri ale acestora. În acest scop, operatorul în cauză ar trebui să ia măsuri rezonabile, ținând seama de tehnologia disponibilă și de mijloacele aflate la dispoziția lui, inclusiv măsuri tehnice, pentru a informa operatorii care prelucrează datele cu caracter personal în ceea ce privește cererea persoanei vizate.

[…]

(173) Prezentul regulament ar trebui să se aplice tuturor aspectelor referitoare la protecția drepturilor și libertăților fundamentale legate de prelucrarea datelor cu caracter personal, care nu fac obiectul unor obligații specifice cu același obiectiv ca cel stabilit în Directiva 2002/58/CE […], inclusiv obligațiile privind operatorul și drepturile persoanelor fizice. Pentru a se clarifica relația dintre prezentul regulament și Directiva 2002/58/CE, respectiva directivă ar trebui să fie modificată în consecință. După adoptarea prezentului regulament, Directiva 2002/58/CE ar trebui să fie revizuită în special pentru a se asigura coerența cu prezentul regulament.”

9 Articolul 4 punctele 2, 7 și 11 din acest regulament are următorul cuprins:

„În sensul prezentului regulament:

[…]

2. «prelucrare» înseamnă orice operațiune sau set de operațiuni efectuate asupra datelor cu caracter personal sau asupra seturilor de date cu caracter personal, cu sau fără utilizarea de mijloace automatizate, cum ar fi colectarea, înregistrarea, organizarea, structurarea, stocarea, adaptarea sau modificarea, extragerea, consultarea, utilizarea, divulgarea prin transmitere, diseminarea sau punerea la dispoziție în orice alt mod, alinierea sau combinarea, restricționarea, ștergerea sau distrugerea;

[…]

7. «operator» înseamnă persoana fizică sau juridică, autoritatea publică, agenția sau alt organism care, singur sau împreună cu altele, stabilește scopurile și mijloacele de prelucrare a datelor cu caracter personal; […]

[…]

11. «consimțământ» al persoanei vizate înseamnă orice manifestare de voință liberă, specifică, informată și lipsită de ambiguitate a persoanei vizate prin care aceasta acceptă, printr-o declarație sau printr-o acțiune fără echivoc, ca datele cu caracter personal care o privesc să fie prelucrate.”

10 Articolul 5 din RGPD, intitulat „Principii legate de prelucrarea datelor cu caracter personal”, prevede:

„(1) Datele cu caracter personal sunt:

(a) prelucrate în mod legal, echitabil și transparent față de persoana vizată («legalitate, echitate și transparență»);

[…]

(2) Operatorul este responsabil de respectarea alineatului (1) și poate demonstra această respectare («responsabilitate»).”

11 Potrivit articolului 6 din RGPD, intitulat „Legalitatea prelucrării”:

„(1) Prelucrarea este legală numai dacă și în măsura în care se aplică cel puțin una dintre următoarele condiții:

(a) persoana vizată și-a dat consimțământul pentru prelucrarea datelor sale cu caracter personal pentru unul sau mai multe scopuri specifice;

[…]”

12 Articolul 7 din RGPD, intitulat „Condiții privind consimțământul”, prevede:

„(1) În cazul în care prelucrarea se bazează pe consimțământ, operatorul trebuie să fie în măsură să demonstreze că persoana vizată și-a dat consimțământul pentru prelucrarea datelor sale cu caracter personal.

[…]

(3) Persoana vizată are dreptul să își retragă în orice moment consimțământul. Retragerea consimțământului nu afectează legalitatea prelucrării efectuate pe baza consimțământului înainte de retragerea acestuia. Înainte de acordarea consimțământului, persoana vizată este informată cu privire la acest lucru. Retragerea consimțământului se face la fel de simplu ca acordarea acestuia.

[…]”

13 Articolul 16 din RGPD, intitulat „Dreptul la rectificare”, prevede:

„Persoana vizată are dreptul de a obține de la operator, fără întârzieri nejustificate, rectificarea datelor cu caracter personal inexacte care o privesc. Ținându-se seama de scopurile în care au fost prelucrate datele, persoana vizată are dreptul de a obține completarea datelor cu caracter personal care sunt incomplete, inclusiv prin furnizarea unei declarații suplimentare.”

14 Articolul 17 din RGPD, intitulat „Dreptul la ștergerea datelor («dreptul de a fi uitat»)”, are următorul cuprins:

„(1) Persoana vizată are dreptul de a obține din partea operatorului ștergerea datelor cu caracter personal care o privesc, fără întârzieri nejustificate, iar operatorul are obligația de a șterge datele cu caracter personal fără întârzieri nejustificate în cazul în care se aplică unul dintre următoarele motive:

[…]

(b) persoana vizată își retrage consimțământul pe baza căruia are loc prelucrarea, în conformitate cu articolul 6 alineatul (1) litera (a) sau cu articolul 9 alineatul (2) litera (a), și nu există niciun alt temei juridic pentru prelucrare;

[…]

(d) datele cu caracter personal au fost prelucrate ilegal […]

(2) În cazul în care operatorul a făcut publice datele cu caracter personal și este obligat, în temeiul alineatului (1), să le șteargă, operatorul, ținând seama de tehnologia disponibilă și de costul implementării, ia măsuri rezonabile, inclusiv măsuri tehnice, pentru a informa operatorii care prelucrează datele cu caracter personal că persoana vizată a solicitat ștergerea de către acești operatori a oricăror linkuri către datele respective sau a oricăror copii sau reproduceri ale acestor date cu caracter personal.

[…]”

15 Articolul 19 din RGPD, intitulat „Obligația de notificare privind rectificarea sau ștergerea datelor cu caracter personal sau restricționarea prelucrării”, prevede:

„Operatorul comunică fiecărui destinatar căruia i-au fost divulgate datele cu caracter personal orice rectificare sau ștergere a datelor cu caracter personal sau restricționare a prelucrării efectuate în conformitate cu articolul 16, articolul 17 alineatul (1) și articolul 18, cu excepția cazului în care acest lucru se dovedește imposibil sau presupune eforturi disproporționate. Operatorul informează persoana vizată cu privire la destinatarii respectivi dacă persoana vizată solicită acest lucru.”

16 Potrivit articolului 24 din RGPD, intitulat „Responsabilitatea operatorului”:

„(1) Ținând seama de natura, domeniul de aplicare, contextul și scopurile prelucrării, precum și de riscurile cu grade diferite de probabilitate și gravitate pentru drepturile și libertățile persoanelor fizice, operatorul pune în aplicare măsuri tehnice și organizatorice adecvate pentru a garanta și a fi în măsură să demonstreze că prelucrarea se efectuează în conformitate cu prezentul regulament. Respectivele măsuri se revizuiesc și se actualizează dacă este necesar.

(2) Atunci când sunt proporționale în raport cu operațiunile de prelucrare, măsurile menționate la alineatul (1) includ punerea în aplicare de către operator a unor politici adecvate de protecție a datelor.

[…]”

17 Articolul 94 din RGPD, intitulat „Abrogarea Directivei 95/46/CE”, prevede la alineatul (2):

„Trimiterile la directiva abrogată se interpretează ca trimiteri la prezentul regulament. […]”

18 Articolul 95 din RGPD, intitulat „Relația cu Directiva 2002/58/CE”, prevede:

„Prezentul regulament nu impune obligații suplimentare pentru persoanele fizice sau juridice în ceea ce privește prelucrarea în legătură cu furnizarea de servicii de comunicații electronice destinate publicului în rețelele de comunicații publice din Uniune[a Europeană], cu privire la aspectele pentru care acestora le revin obligații specifice cu același obiectiv prevăzut în Directiva 2002/58/CE.”

Dreptul belgian

19 Articolul 133 din wet betreffende de elektronische communicatie (Legea privind comunicațiile electronice) din 13 iunie 2005 (*Belgisch Staatsblad*, 20 iunie 2005, p. 28070), care asigură în dreptul belgian transpunerea articolului 12 din Directiva 2002/58, are următorul cuprins:

„1. Furnizorii unui serviciu telefonic accesibil publicului își informează abonații gratuit și înainte de a-i înscrie într-o listă de abonați sau într-un serviciu de informații telefonic, cu privire la:

1° funcția listei de abonați sau a serviciului de informații telefonic;

2° gratuitatea înscrierii în listă sau în serviciul de informații telefonic;

3° dacă este cazul, aplicații ale listei sau ale serviciului de informații telefonic care se îndepărtează de căutarea datelor cu caracter personal pe baza numelui și, eventual, a domiciliului, a reședinței sau a locului de stabilire a abonatului.

Numai datele cu caracter personal care sunt relevante în raport cu funcția, astfel cum este comunicată în conformitate cu punctul 1 și cu privire la care abonatul în discuție a comunicat că puteau figura în lista de abonați sau în serviciul de informații telefonic în cauză, pot figura în lista de abonați sau în serviciul de informații telefonic.

În acest scop, operatorul adresează abonatului două întrebări distincte:

1° dacă dorește ca datele sale de contact să figureze în lista universală și în serviciul de informații universal;

2° dacă dorește ca datele sale de contact să figureze în alte liste de abonați sau în alte servicii de informații.

[…]

2. Fiecare abonat are dreptul să consulte datele cu caracter personal care îl privesc, în conformitate cu condițiile stabilite prin Legea din 8 decembrie 1992 privind protecția vieții private în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal sau în temeiul acestei legi.

În plus, orice abonat are dreptul de a solicita corectarea sau ștergerea cu titlu gratuit din listă sau din serviciul de informații telefonic a datelor cu caracter personal care îl privesc, în conformitate cu procedurile și cu condițiile stabilite de Rege în urma avizului Comisiei pentru Protecția Vieții Private și al Institutului."

20 Articolul 45 alineatul 2 din legea menționată obligă operatorii de servicii de telefonie să pună datele privind abonații lor la dispoziția furnizorilor de liste de abonați publice. În temeiul articolului 45 alineatul 3 din aceeași lege, acești operatori izolează datele referitoare la abonații care au solicitat să nu figureze într-o listă de abonați, astfel încât acești abonați să poată primi lista de abonați fără ca datele lor să figureze în aceasta.

Litigiul principal și întrebările preliminare

21 Proximus, un furnizor de servicii de telecomunicații din Belgia, furnizează de asemenea liste de abonați telefonici și servicii de informații telefonice accesibile publicului (denumite în continuare „listele de abonați"), în conformitate cu dispozițiile Legii privind comunicațiile electronice. Aceste liste conțin numele, adresa și numărul de telefon (denumite în continuare „datele de contact") ale abonaților diferiților furnizori de servicii de telefonie accesibile publicului (denumiți în continuare „operatorii"). Există alte liste de abonați, publicate de terți.

22 Datele de contact ale acestor abonați sunt comunicate în mod regulat societății Proximus de către operatori, cu excepția celor ale abonaților care și-au exprimat dorința de a nu figura în listele de abonați editate de Proximus. În Belgia, distincția dintre abonații care doresc să figureze într-o listă de abonați și cei care nu doresc acest lucru se realizează, în practică, prin atribuirea unui cod în înregistrarea fiecărui abonat, și anume „NNNNN" pentru abonații ale căror date de contact pot apărea și „XXXXX" pentru abonații ale căror date de contact rămân confidențiale. Proximus transmite de asemenea unui alt furnizor de liste datele de contact pe care le primește.

23 Autorul plângerii este un abonat al operatorului de servicii de telefonie Telenet, activ pe piața belgiană. Telenet nu furnizează liste de abonați, dar transmite datele de contact ale abonaților săi furnizorilor de liste de abonați, printre care se numără Proximus.

24 La 13 ianuarie 2019, acest abonat a solicitat Proximus să nu includă datele sale de contact în listele de abonați editate de Proximus sau de terți. În urma acestei cereri, Proximus a modificat statutul acestui abonat în sistemul său informatic, pentru ca datele sale de contact să nu mai fie făcute publice.

25 La 31 ianuarie 2019, Proximus a primit de la Telenet o actualizare periodică a datelor abonaților săi. Această actualizare conținea date noi ale abonatului în cauză, care nu erau indicate ca fiind confidențiale. Aceste informații au făcut obiectul unei prelucrări automate de către Proximus și au fost înregistrate astfel încât figurau din nou în listele de abonați ale acesteia din urmă.

26 La 14 august 2019, după ce a constatat că numărul său de telefon fusese publicat în listele de abonați ale Proximus și ale unor terți, abonatul în cauză a solicitat din nou societății Proximus să nu includă datele sale în liste. În aceeași zi, Proximus i-a răspuns autorului plângerii că a eliminat datele sale din listele de abonați și a contactat Google pentru eliminarea linkurilor relevante către site-ul internet al Proximus. Proximus l-a mai informat pe acest abonat că transmisese datele sale de contact altor furnizori de liste de abonați și că, datorită actualizărilor lunare, acești furnizori fuseseră informați cu privire la cererea autorului plângerii.

27 În același timp, abonatul menționat a depus împotriva Proximus o plângere la APD, pentru motivul că, în pofida solicitării lui ca datele sale de contact să nu fie incluse în listele de abonați, numărul său de telefon apărea totuși în unele dintre aceste liste.

28 La 5 septembrie 2019, abonatul în cauză și Proximus au avut din nou schimburi cu privire la publicarea datelor acestui abonat în lista de abonați a unui terț. În acest context, Proximus a subliniat că transmite datele de contact ale abonaților săi altor furnizori de liste de abonați, dar că nu cunoaște procedurile de funcționare internă ale acestor furnizori.

29 La 30 iulie 2020, în urma unei proceduri în contradictoriu, Camera de soluționare a litigiilor a adoptat o decizie prin care a impus Proximus măsuri corective și i-a aplicat o amendă în cuantum de 20 000 de euro pentru încălcarea printre altele a articolului 6 din RGPD coroborat cu articolul 7 din acest regulament și a articolului 5 alineatul (2) din regulamentul menționat coroborat cu articolul 24 din acesta. În special, aceasta a obligat Proximus mai întâi să dea curs în mod adecvat și imediat retragerii consimțământului de către abonatul în cauză și să se conformeze cererilor acestui abonat de exercitare a dreptului său la ștergerea datelor care îl privesc. În continuare, aceasta a impus Proximus să adopte măsuri tehnice și organizatorice adecvate pentru a se asigura că prelucrarea datelor cu caracter personal pe care o efectuează este conformă cu dispozițiile RGPD. În sfârșit, Camera de soluționare a litigiilor a APD a dispus ca Proximus să înceteze transmiterea acestor date în mod nelegal către alți furnizori de liste de abonați.

30 La 28 august 2020, Proximus a introdus o acțiune împotriva acestei decizii la hof van beroep te Brussel (Curtea de Apel din Bruxelles, Belgia).

31 Potrivit Proximus, în conformitate cu articolul 45 alineatul 3 din Legea privind comunicațiile electronice, nu este necesar consimțământul abonatului, ci abonații trebuie să solicite ei înșiși să nu figureze în listele de abonați, după un așa-numit sistem de „*opt-out*”. În lipsa unei astfel de cereri, abonatul respectiv poate figura efectiv în aceste liste. Din acest motiv, în speță nu este necesar, în opinia Proximus, „consimțământul”, în sensul Directivei 95/46 sau în sensul RGPD, din partea abonatului.

32 Având o opinie contrară, APD a arătat în esență că articolul 12 alineatul (2) din Directiva 2002/58 și articolul 133 alineatul 1 din Legea privind comunicațiile electronice impun „consimțământul abonaților” în sensul RGPD, pentru ca furnizorii de liste de abonați să poată prelucra și transmite datele lor personale.

33 Instanța de trimitere consideră că Directiva 2002/58 constituie o *lex specialis* în raport cu RGPD, astfel cum ar confirma considerentul (173) și articolul 95 din RGPD. În consecință, în situațiile în care Directiva 2002/58 aduce precizări normelor RGPD, dispozițiile specifice ale acestei directive prevalează în calitate de *lex specialis* în raport cu dispozițiile mai generale ale RGPD.

34 În acest context, instanța de trimitere remarcă faptul că articolul 12 alineatul (2) din Directiva 2002/58 și articolul 133 alineatul 1 din Legea privind comunicațiile electronice, deși impun o manifestare de voință din partea abonaților pentru ca furnizorii de liste de abonați să poată prelucra datele lor cu caracter personal, nu precizează dacă această manifestare de voință trebuie să se reflecte în exercitarea unui drept de opțiune, astfel cum susține Proximus, sau în manifestarea unui consimțământ real, în sensul RGPD, astfel cum indică APD. Cu privire la acest aspect, instanța de trimitere subliniază că jurisprudența Curții, în special Hotărârea din 5 mai 2011, Deutsche Telekom (C-543/09, EU:C:2011:279, punctul 61), a stabilit că, astfel cum rezultă dintr-o interpretare contextuală și sistematică a articolului 12 din Directiva 2002/58, manifestarea de voință în cauză corespunde unui „consimțământ” care privește finalitatea publicării datelor cu caracter personal într-o listă publică de abonați, iar nu identitatea furnizorului unei liste de abonați specifice.

35 În plus, dat fiind că nici în Directiva 2002/58, nici în Legea privind comunicațiile electronice, nici în vreun decret de punere în aplicare nu a fost elaborat un regim specific pentru retragerea acestei manifestări de voință sau a acestui „consimțământ” de către un abonat, instanța de trimitere ridică problema dacă toate dispozițiile RGPD trebuie să se aplice automat și fără restricții și în contextul special al listelor de abonați telefonici.

36 În aceste condiții, hof van beroep te Brussel (Curtea de Apel din Bruxelles) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Articolul 12 alineatul (2) din Directiva 2002/58/CE coroborat cu articolul 2 litera (f) din această directivă și cu articolul 95 din [RGPD] trebuie interpretat în sensul că o autoritate națională de supraveghere poate să solicite, în lipsa unei reglementări naționale contrare, un «consimțământ» al abonatului în sensul [RGPD] ca temei pentru publicarea datelor sale cu caracter personal în liste de abonați și servicii de informații telefonice accesibile publicului, oferite de operatorul însuși sau de furnizori terți?

2) Dreptul la ștergerea datelor în temeiul articolului 17 din [RGPD] trebuie interpretat în sensul că se opune ca o autoritate națională de supraveghere să califice o cerere a unui abonat de ștergere din liste de abonați și din servicii de informații telefonice accesibile publicului ca fiind o cerere de ștergere în sensul articolului 17 din [RGPD]?

3) Articolul 24 și articolul 5 alineatul (2) din [RGPD] trebuie interpretate în sensul că se opun ca o autoritate națională de supraveghere să deducă din responsabilitatea consacrată la articolele menționate că operatorul de date trebuie să pună în aplicare măsurile tehnice și organizatorice adecvate pentru informarea altor operatori de date, și anume furnizorii de

servicii telefonice și alți furnizori de liste de abonați și de servicii de informații telefonice, care au primit date de la primul operator de date, cu privire la retragerea consimțământului de către persoana vizată în conformitate cu articolul 6 coroborat cu articolul 7 din [RGPD]?

4) Articolul 17 alineatul (2) din [RGPD] trebuie interpretat în sensul că se opune ca o autoritate națională de supraveghere să impună unui furnizor de liste de abonați și de servicii de informații telefonice accesibile publicului, căruia i se solicită să nu mai publice datele unei persoane, să ia măsuri adecvate pentru informarea motoarelor de căutare cu privire la cererea de ștergere a datelor?"

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la prima întrebare

37 Proximus arată că litigiul principal nu privește publicarea de către un operator de servicii de telefonie a unor liste de abonați care conțin date cu caracter personal, astfel încât prima întrebare preliminară ar trebui considerată inadmisibilă în măsura în care privește o astfel de situație.

38 Potrivit unei jurisprudențe constante, întrebările referitoare la interpretarea dreptului Uniunii adresate de instanța națională în cadrul normativ și factual pe care îl definește sub răspunderea sa și a cărui exactitate Curtea nu are competența să o verifice beneficiază de o prezumție de pertinență. Refuzul Curții de a se pronunța asupra unei cereri formulate de o instanță națională este posibil numai dacă este evident că interpretarea solicitată a dreptului Uniunii nu are nicio legătură cu realitatea sau cu obiectul litigiului principal, atunci când problema este de natură ipotetică ori când Curtea nu dispune de elementele de fapt și de drept necesare pentru a răspunde în mod util la întrebările care i-au fost adresate (Hotărârea din 1 august 2022, Vyriausioji tarnybinės etikos komisija, C-184/20, EU:C:2022:601, punctul 48 și jurisprudența citată).

39 În speță, litigiul principal opune numai o persoană fizică unei societăți, care nu este operatorul său de servicii de telefonie, cu privire la modul în care această societate a prelucrat datele cu caracter personal ale acestei persoane în cadrul publicării unor liste de abonați. Rezultă că prima întrebare este inadmisibilă în măsura în care urmărește interpretarea cerințelor care decurg din articolul 12 alineatul (2) din Directiva 2002/58 în cazul în care operatorul de servicii de telefonie al acestei persoane este cel care publică el însuși datele sale cu caracter personal în liste de abonați.

40 Din ceea ce precedă rezultă că, prin intermediul primei întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 12 alineatul (2) din Directiva 2002/58 coroborat cu articolul 2 al doilea paragraf litera (f) din această directivă și cu articolul 95 din RGPD trebuie interpretat în sensul că „consimțământul", în sensul articolului 4 punctul 11 din RGPD, al abonatului unui operator de servicii de telefonie este impus pentru ca datele cu caracter personal ale acestui abonat să figureze în liste de abonați publicate de alți furnizori decât acest operator.

41 Pentru a răspunde la această întrebare, trebuie amintit că Directiva 2002/58, potrivit articolului 1 alineatul (1) din aceasta, prevede printre altele armonizarea dispozițiilor naționale necesare în vederea asigurării unui nivel echivalent de protecție a drepturilor și a libertăților fundamentale, mai ales a dreptului la confidențialitate și la respectarea vieții private, în domeniul prelucrării de date cu caracter personal în sectorul comunicațiilor electronice.

42 În această privință, trebuie amintit că din articolul 12 alineatul (1) din directiva menționată, precum și din considerentul (38) al acesteia reiese că abonații, înainte de a fi înscriși în listele publice de abonați, sunt informați cu privire la scopurile pentru care sunt întocmite acestea și cu privire la orice utilizare specială care le poate fi dată, în special prin intermediul funcțiilor de căutare existente în software-ul versiunilor electronice ale listelor de abonați.

43 Considerentul (39) al directivei menționate precizează în continuare, în ceea ce privește obligația de informare prealabilă a abonaților în temeiul articolului 12 alineatul (1) din aceasta, că, „[î]n cazul în care datele [cu caracter personal] pot fi transmise uneia sau mai multor părți terțe, abonatul trebuie informat despre această posibilitate și despre persoana sau categoriile de persoane care vor primi aceste date”.

44 După obținerea informațiilor prevăzute la articolul 12 alineatul (1) din Directiva 2002/58, abonatul poate, astfel cum reiese din alineatul (2) al aceluiași articol, să decidă dacă datele cu caracter personal care îl privesc - și care dintre aceste date - trebuie să figureze într-o listă publică de abonați.

45 Astfel cum a statuat deja Curtea, o astfel de informare prealabilă permite abonatului în cauză să își dea consimțământul la publicarea, în liste publice de abonați, a unor date cu caracter personal care îl privesc, un astfel de consimțământ fiind necesar în scopul unei astfel de publicări (a se vedea în acest sens Hotărârea din 5 mai 2011, Deutsche Telekom, C-543/09, EU:C:2011:279, punctele 54 și 58).

46 Cerința obținerii consimțământului abonatului în cauză în scopul publicării acestor date în liste de abonați este confirmată la articolul 12 alineatul (3) din Directiva 2002/58, potrivit căruia statele membre pot solicita „să fie obligatorie obținerea acordului abonatului” pentru orice alt scop al unei liste publice decât căutarea datelor de contact ale persoanelor în funcție de nume.

47 Cu toate acestea, astfel cum a precizat Curtea, dintr-o interpretare contextuală și sistematică a articolului 12 din Directiva 2002/58 reiese că, în temeiul alineatului (2) al acestui articol, consimțământul privește finalitatea publicării datelor cu caracter personal într-o listă publică de abonați, iar nu identitatea furnizorului unei liste de abonați specifice. Din acest motiv, în cazul în care abonatul respectiv a consimțit ca datele sale să fie publicate într-o listă de abonați telefonici cu o finalitate specifică, nu va avea în general interesul de a se opune publicării acelorași date într-o altă listă de abonați similară (Hotărârea din 5 mai 2011, Deutsche Telekom, C-543/09, EU:C:2011:279, punctele 61 și 62).

48 În această privință, considerentul (39) al acestei directive confirmă că transferul datelor cu caracter personal ale abonaților către terți este permis „cu condiția ca datele să nu fie folosite în alte scopuri decât cele pentru care au fost adunate”.

49 Rezultă că, din moment ce abonatul a fost informat de un operator de servicii de telefonie precum Telenet cu privire la posibilitatea transmiterii datelor cu caracter personal care îl privesc către o întreprindere terță precum Proximus sau alți terți, în vederea publicării acestora într-o listă publică de abonați, și acest abonat a consimțit la publicarea respectivelor date într-o astfel de listă, transmiterea acelorași date de acest operator sau de această întreprindere către o altă întreprindere care intenționează să publice o listă publică tipărită sau electronică ori să facă posibilă consultarea unor astfel de liste de abonați prin intermediul unor servicii de informații nu trebuie să facă din nou obiectul consimțământului din partea abonatului menționat, cu condiția ca datele în cauză să nu fie folosite în alte scopuri decât cele pentru care au fost adunate în vederea

primei publicări. Într-adevăr, consimțământul, în temeiul articolului 12 alineatul (2) din Directiva 2002/58, al unui abonat informat corespunzător în vederea publicării într-o listă publică de abonați a datelor cu caracter personal care îl privesc se raportează la finalitatea acestei publicări și se extinde, așadar, la orice prelucrare ulterioară a respectivelor date de către întreprinderi terțe care operează pe piața serviciilor de informații telefonice accesibile publicului și a listelor de abonați telefonici, în măsura în care asemenea prelucrări urmăresc aceeași finalitate (Hotărârea din 5 mai 2011, Deutsche Telekom, C-543/09, EU:C:2011:279, punctul 65).

50 În schimb, astfel cum se arată în considerentul (39) al acestei directive, dacă partea care a adunat aceste date de la abonat sau orice terț căruia i s-au transmis aceste date dorește să le utilizeze în alte scopuri, partea respectivă sau terțul respectiv va trebui să obțină încă o dată consimțământul abonatului.

51 În ceea ce privește modalitățile în care trebuie manifestat un asemenea consimțământ, rezultă din articolul 2 al doilea paragraf litera (f) din Directiva 2002/58 coroborat cu articolul 94 alineatul (2) și cu articolul 95 din RGPD că acest consimțământ trebuie, în principiu, să îndeplinească cerințele de la articolul 4 punctul 11 din acest regulament.

52 În speță, articolul 4 punctul 11 din RGPD, care constituie dispoziția aplicabilă faptelor în discuție în litigiul principal, definește „consimțământul persoanei vizate” în sensul că impune existența unei manifestări de voință „liberă, specifică, informată și lipsită de ambiguitate” a persoanei vizate, sub forma unei declarații sau a unei „acțiuni fără echivoc” care indică acceptul său în vederea prelucrării datelor cu caracter personal care o privesc.

53 Rezultă că un astfel de consimțământ este necesar pentru ca datele cu caracter personal referitoare la abonatul unui operator de servicii de telefonie să poată figura în liste de abonați.

54 În consecință, publicarea datelor cu caracter personal referitoare la abonatul în discuție în liste de abonați precum cele editate de Proximus sau de alți furnizori nu ar putea fi considerată legală, în sensul articolului 6 alineatul (1) litera (a) din RGPD, decât în cazul în care există un astfel de consimțământ care a fost dat în mod expres operatorului de servicii de telefonie sau unuia dintre acești furnizori de liste de abonați.

55 În aceste condiții, astfel cum s-a amintit la punctul 49 din prezenta hotărâre, un astfel de consimțământ nu presupune ca, la data la care este dat, persoana vizată să cunoască obligatoriu identitatea tuturor furnizorilor de liste de abonați care vor prelucra datele sale personale.

56 Având în vedere considerațiile care precedă, este necesar să se răspundă la prima întrebare că articolul 12 alineatul (2) din Directiva 2002/58 coroborat cu articolul 2 al doilea paragraf litera (f) din această directivă și cu articolul 95 din RGPD trebuie interpretat în sensul că „consimțământul”, potrivit articolului 4 punctul 11 din RGPD, al abonatului unui operator de servicii de telefonie este necesar pentru ca datele cu caracter personal ale acestui abonat să figureze în liste de abonați publicate de alți furnizori decât acest operator, acest consimțământ putând fi totuși dat fie operatorului menționat, fie unuia dintre acești furnizori.

Cu privire la a doua întrebare

57 Prin intermediul celei de a doua întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 17 din RGPD trebuie interpretat în sensul că cererea unui abonat prin care se solicită ștergerea datelor sale cu caracter personal din listele de abonați constituie o recurgere la „dreptul la ștergerea” lor, în sensul acestui articol.

58 Trebuie subliniat mai întâi că Proximus susține că articolul 17 din RGPD nu este aplicabil unui furnizor de liste de abonați care, precum în speță, nu este operatorul de servicii de telefonie al abonatului și că ar trebui să se considere că o cerere precum cea menționată la punctul precedent din prezenta hotărâre ar constitui, cel mult, o cerere de rectificare, în sensul articolului 16 din acest regulament, astfel încât a doua întrebare preliminară ar fi inadmisibilă în măsura în care ar fi lipsită de relevanță pentru cauza principală.

59 Cu toate acestea, argumentele astfel invocate de această parte se referă în esență la domeniul de aplicare, precum și la conținutul și implicit la interpretarea dispozițiilor de drept al Uniunii avute în vedere la a doua întrebare. Or, asemenea argumente, care privesc fondul întrebării adresate, nu pot conduce astfel, prin însăși esența lor, la o inadmisibilitate a acesteia (Hotărârea din 13 ianuarie 2022, Minister Sprawiedliwości, C-55/20, EU:C:2022:6, punctul 83).

60 Rezultă că a doua întrebare preliminară este admisibilă.

61 În primul rând, trebuie subliniat că, în temeiul articolului 12 alineatul (2) a doua teză din Directiva 2002/58, abonații trebuie să aibă printre altele posibilitatea de a obține retragerea din listele de abonați publice a datelor cu caracter personal care îi privesc.

62 În aceste condiții, acordarea unei asemenea posibilități abonaților nu constituie, în privința furnizorilor de liste de abonați, o obligație specifică, în sensul articolului 95 din RGPD, care ar permite excluderea aplicării dispozițiilor relevante din acest regulament. Astfel, după cum a arătat în esență domnul avocat general la punctul 54 din concluzii, Directiva 2002/58 nu conține indicii cu privire la modalitățile, la punerea în aplicare și la consecințele cererilor prin care se solicită ștergerea datelor cu caracter personal. Ca urmare a acestui fapt, astfel cum reiese, pe de altă parte, din considerentul (10) al acestei directive coroborat cu articolul 94 din acest regulament, dispozițiile RGPD pot fi aplicate într-o asemenea situație.

63 În al doilea rând, din articolul 17 alineatul (1) literele (b) și (d) din RGPD rezultă că persoana vizată are dreptul de a obține din partea operatorului ștergerea datelor cu caracter personal care o privesc și că operatorul are obligația de a șterge datele fără întârzieri nejustificate printre altele în cazul în care persoana vizată „își retrage consimțământul pe baza căruia are loc prelucrarea, în conformitate cu articolul 6 alineatul (1) litera (a) […] și nu există niciun alt temei juridic pentru prelucrare” sau în cazul în care „datele cu caracter personal au fost prelucrate ilegal”.

64 În această privință, pe de o parte, din răspunsul dat la prima întrebare preliminară rezultă că publicarea datelor cu caracter personal ale unui abonat în listele de abonați se întemeiază pe consimțământul acestui abonat.

65 Pe de altă parte, din articolul 6 alineatul (1) litera (a) și din articolul 7 alineatul (3) din RGPD reiese că un astfel de consimțământ constituie una dintre condițiile necesare ce permit să se constate legalitatea prelucrării datelor cu caracter personal ale abonatului vizat și că acest consimțământ poate fi retras în orice moment și potrivit unor modalități care sunt la fel de simple precum cele care au permis persoanei vizate să dea un astfel de consimțământ.

66 În speță, atunci când abonatul solicită ca datele sale să nu mai figureze într-o listă de abonați, își retrage consimțământul pentru publicarea acestor date. Pe baza retragerii consimțământului său, acesta obține, în lipsa unui alt temei juridic pentru o astfel de prelucrare, dreptul de a solicita ștergerea datelor sale cu caracter personal din această listă de abonați, în temeiul articolului 17 alineatul (1) litera (b) din RGPD sau, în cazul în care operatorul continuă să publice datele respective în mod ilegal, în temeiul articolului 17 alineatul (1) litera (d) din acest regulament.

67 În aceste condiții, este necesar să se considere că cererea unui abonat de ștergere a datelor sale cu caracter personal din liste de abonați poate fi considerată o recurgere la „dreptul la ștergerea” lor, în sensul articolului 17 din RGPD.

68 Această concluzie nu poate fi răsturnată de argumentul invocat de Proximus potrivit căruia ar trebui să se considere că o astfel de cerere are ca obiect să permită acestui abonat să își exercite dreptul de a obține de la operatorul prelucrării rectificarea datelor cu caracter personal care îl privesc, în temeiul articolului 16 din RGPD. Astfel, potrivit acestei dispoziții, o asemenea rectificare este posibilă atunci când aceste date sunt inexacte și urmărește să permită persoanei vizate să obțină completarea acestora.

69 Or, în speță, o cerere de ștergere a datelor unui abonat care figurează într-o listă de abonați nu urmărește să se înlocuiască date inexacte cu date corecte sau să se completeze date incomplete, ci urmărește să se șteargă publicarea unor date corecte.

70 Faptul că o astfel de ștergere se realizează, în speță, prin simpla modificare a codului atribuit abonatului vizat în baza de date a Proximus, din care sunt publicate datele personale ale acestui abonat în liste de abonați, nu poate împiedica considerarea unei cereri de retragere a datelor personale care figurează în aceste liste drept o „cerere de ștergere”, în sensul articolului 17 din RGPD. Astfel, după cum reiese din dosarul de care dispune Curtea, modalitatea de retragere prevăzută de operatorul menționat constituie o măsură de natură pur tehnică sau organizațională care se dovedește necesară pentru a da curs cererii de ștergere a datelor cu caracter personal ale persoanei vizate și pentru a împiedica divulgarea acestor date.

71 Având în vedere considerațiile care precedă, este necesar să se răspundă la a doua întrebare că articolul 17 din RGPD trebuie interpretat în sensul că cererea unui abonat prin care se solicită retragerea datelor sale cu caracter personal din listele de abonați constituie o recurgere la „dreptul la ștergerea” lor, în sensul acestui articol.

Cu privire la a treia întrebare

72 Prin intermediul celei de a treia întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 5 alineatul (2) și articolul 24 din RGPD trebuie interpretate în sensul că o autoritate națională de supraveghere poate impune ca furnizorul de liste de abonați să ia, în calitate de operator, măsurile tehnice și organizatorice adecvate pentru a informa operatorii terți, și anume

pe operatorul de servicii de telefonie care i-a comunicat datele personale ale abonatului său, precum și pe ceilalți furnizori de liste de abonați cărora le-a furnizat el însuși astfel de date, cu privire la retragerea consimțământului acestui abonat.

73 Cu titlu introductiv, trebuie arătat că, în speță, Proximus a prelucrat date personale ale autorului plângerii, publicându-le și comunicându-le altor furnizori de liste de abonați. Telenet, operatorul său de servicii de telefonie, a prelucrat de asemenea aceste date, în special prin transmiterea lor către Proximus. Situația este aceeași în ceea ce privește ceilalți furnizori de liste de abonați cărora Proximus le-a transmis datele de contact ale autorului plângerii și care le-au publicat.

74 În plus, trebuie arătat, pe de o parte, că, astfel cum s-a amintit la punctul 20 din prezenta hotărâre, deși Legea privind comunicațiile electronice impune operatorilor de servicii telefonice să transmită datele privind abonații lor furnizorilor de liste publice de abonați, acești operatori trebuie totuși să izoleze datele referitoare la abonații care au solicitat să nu figureze într-o listă de abonați, astfel încât acești abonați să poată primi o copie a acestei liste de abonați fără ca datele lor să figureze în cuprinsul ei.

75 Din dosarul de care dispune Curtea reiese că, în practică, abonatul consimte în general față de operatorul său de servicii de telefonie ca datele sale cu caracter personal să fie publicate într-o listă de abonați telefonici, un astfel de consimțământ permițând ca aceste date să fie transferate unui terț, furnizor de liste de abonați. Acest furnizor poate, la rândul său, să comunice astfel de date altor furnizori de liste de abonați, pe baza aceluiași consimțământ, acești operatori alcătuind astfel un lanț, fiecare prelucrând succesiv și independent datele respective, pe baza unuia și aceluiași consimțământ.

76 Pe de altă parte, reiese de asemenea din dosarul de care dispune Curtea că actualizarea bazei de date a Proximus prin care s-a urmărit să se dea curs dreptului la retragerea consimțământului autorului plângerii a fost ștearsă de îndată ce operatorul său de servicii de telefonie a transmis Proximus o nouă listă de date referitoare la abonații săi, în vederea publicării lor în listele de abonați, care nu ținea seama de retragerea consimțământului autorului plângerii, care fusese adresată Proximus.

77 În acest context, se ridică astfel întrebarea dacă un furnizor de liste de abonați precum Proximus, atunci când un abonat al unui operator de servicii de telefonie își retrage consimțământul de a figura în listele de abonați ale acestui furnizor, trebuie nu numai să actualizeze propria sa bază de date pentru a ține seama de această retragere, ci și să informeze cu privire la retragerea menționată operatorul de servicii de telefonie care i-a comunicat datele respective, precum și ceilalți furnizori de liste de abonați cărora el însuși le-a transmis astfel de date.

78 În primul rând, trebuie amintit că articolul 6 alineatul (1) litera (a) din RGPD prevede că o prelucrare este legală dacă și în măsura în care persoana vizată și-a dat consimțământul pentru prelucrarea datelor sale cu caracter personal pentru unul sau mai multe scopuri specifice. Or, din decizia de trimitere reiese că autorul plângerii și-a retras consimțământul, în sensul articolului 7 alineatul (3) din acest regulament, pentru prelucrarea datelor sale cu caracter personal în scopul publicării lor în liste de abonați. În urma unei astfel de retrageri, prelucrarea acestor date în scopul înscrierii lor în listele publice de abonați, inclusiv cea efectuată în același scop de operatorii de servicii de telefonie sau de alți furnizori de liste de abonați care se întemeiază pe același consimțământ, nu mai are temei juridic și este deci ilicită, din perspectiva articolului 6 alineatul (1) litera (a) din regulamentul menționat.

79 În al doilea rând, trebuie amintit că, în conformitate cu articolul 5 alineatul (1) litera (a) și alineatul (2) din RGPD, operatorul trebuie să se asigure că este în măsură să demonstreze că datele cu caracter personal sunt prelucrate în mod legal, echitabil și transparent față de persoana vizată.

80 În ceea ce privește articolul 24 din RGPD, acesta impune ca, ținând seama de natura, domeniul de aplicare, contextul și scopurile prelucrării, operatorul să pună în aplicare măsuri tehnice și organizatorice adecvate pentru a garanta și a fi în măsură să demonstreze că prelucrarea se efectuează în conformitate cu acest regulament.

81 Astfel cum a arătat domnul avocat general la punctul 67 din concluzii, articolul 5 alineatul (2) și articolul 24 din RGPD impun operatorilor de date cu caracter personal obligații generale de responsabilitate și de conformitate. În special, aceste dispoziții impun operatorilor să adopte măsurile adecvate pentru a preveni eventualele încălcări ale normelor prevăzute de RGPD pentru a asigura dreptul la protecția datelor.

82 În această perspectivă, articolul 19 din RGPD prevede printre altele că operatorul comunică fiecărui destinatar căruia i-au fost divulgate date cu caracter personal orice ștergere a datelor cu caracter personal efectuată în conformitate cu articolul 17 alineatul (1) din acest regulament, cu excepția cazului în care acest lucru se dovedește imposibil sau presupune eforturi disproporționate.

83 Or, din obligațiile generale prevăzute la articolul 5 alineatul (2) și la articolul 24 din RGPD coroborate cu articolul 19 din acesta rezultă că un operator de date cu caracter personal precum Proximus trebuie să pună în aplicare măsuri tehnice și organizatorice adecvate pentru informarea celorlalți furnizori de liste de abonați cărora le-a furnizat astfel de date cu privire la retragerea consimțământului persoanei vizate care i-a fost comunicată. În împrejurări precum cele precizate la punctul 76 din prezenta hotărâre, un astfel de operator trebuie de asemenea să asigure informarea operatorului de servicii telefonice care i-a comunicat aceste date cu caracter personal pentru ca acesta din urmă să adapteze lista cu datele personale pe care le transmite automat acestui furnizor de liste de abonați și să izoleze datele abonaților săi care și-au manifestat voința de a-și retrage consimțământul ca datele respective să fie făcute publice.

84 Astfel, atunci când, precum în speță, diferiți operatori se întemeiază pe consimțământul unic al persoanei vizate pentru prelucrarea datelor cu caracter personal ale acesteia în același scop, este suficient, pentru ca această persoană să retragă un astfel de consimțământ, ca ea să se adreseze oricăruia dintre operatorii care se întemeiază pe același consimțământ în scopul retragerii solicitate.

85 După cum arată în mod întemeiat Comisia, pentru a garanta eficiența dreptului de a-și retrage consimțământul prevăzut la articolul 7 alineatul (3) din RGPD și pentru a asigura că consimțământul persoanei vizate este strict legat de scopul pentru care a fost dat, operatorul față de care persoana vizată și-a retras consimțământul pentru prelucrarea datelor sale cu caracter personal este efectiv ținut să informeze cu privire la această retragere orice persoană care i-a transmis datele respective, precum și persoana căreia, la rândul său, i-a transmis aceste date. La rândul lor, operatorii astfel informați au apoi obligația de a transmite aceste informații celorlalți operatori cărora le-au comunicat astfel de date.

86 În această privință, trebuie arătat mai întâi că o asemenea obligație de informare urmărește să prevină orice eventuală încălcare a normelor prevăzute de RGPD pentru a asigura dreptul la protecția datelor și se înscrie astfel în cadrul măsurilor adecvate, în sensul articolului 24 din acest regulament. În plus, după cum a subliniat domnul avocat general la punctul 68 din concluzii, ea se înscrie de asemenea în cadrul cerinței prevăzute la articolul 12 alineatul (2) din acest regulament, în temeiul căruia operatorul este obligat să faciliteze exercitarea drepturilor conferite persoanei vizate printre altele de articolul 17 din regulamentul menționat.

87 În continuare, este necesar să se constate că lipsa unei astfel de obligații de informare a operatorului cu privire la retragerea consimțământului persoanei vizate ar putea face ca retragerea consimțământului să fie deosebit de dificilă, din moment ce această persoană ar putea crede că este obligată să se adreseze fiecăruia dintre operatori. O asemenea abordare ar fi astfel contrară articolului 7 alineatul (3) din RGPD, potrivit căruia retragerea consimțământului pentru prelucrarea datelor cu caracter personal trebuie să se facă la fel de simplu ca acordarea acestuia.

88 În sfârșit, conform jurisprudenței amintite la punctul 49 din prezenta hotărâre, consimțământul, în temeiul articolului 12 alineatul (2) din Directiva 2002/58, al unui abonat informat corespunzător, pentru publicarea într-o listă publică de abonați a datelor cu caracter personal care îl privesc, se raportează la finalitatea acestei publicări și se extinde astfel la orice prelucrare ulterioară a respectivelor date de către întreprinderi terțe care operează pe piața listelor de abonați, în măsura în care asemenea prelucrări urmăresc aceeași finalitate.

89 Rezultă că, astfel cum a arătat domnul avocat general la punctul 68 din concluzii, întrucât un furnizor de liste de abonați se poate baza pe consimțământul pentru a prelucra date în acest scop dat de un abonat unui alt furnizor sau operatorului său de servicii de telefonie, abonatul, pentru a-și retrage consimțământul, trebuie să poată contacta oricare dintre furnizorii de liste de abonați sau acest operator pentru ca datele sale de contact să fie retrase din listele de abonați publicate de toți cei care se bazează pe unica sa exprimare a consimțământului.

90 Având în vedere considerațiile care precedă, este necesar să se răspundă la a treia întrebare că articolul 5 alineatul (2) și articolul 24 din RGPD trebuie interpretate în sensul că o autoritate națională de supraveghere poate impune ca furnizorul de liste de abonați să ia, în calitate de operator, măsurile tehnice și organizatorice adecvate pentru a informa operatorii terți, și anume operatorul de servicii de telefonie care i-a comunicat datele cu caracter personal ale abonatului său, precum și ceilalți furnizori de liste de abonați cărora le-a furnizat astfel de date, cu privire la retragerea consimțământului abonatului respectiv.

Cu privire la a patra întrebare

91 Prin intermediul celei de a patra întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 17 alineatul (2) din RGPD trebuie interpretat în sensul că se opune ca o autoritate națională de supraveghere să impună unui furnizor de liste de abonați, căruia abonatul unui operator de servicii de telefonie i-a solicitat să nu mai publice datele cu caracter personal care îl privesc, să ia „măsuri rezonabile”, în sensul acestei dispoziții, pentru a informa furnizorii de motoare de căutare cu privire la această cerere de ștergere a datelor.

92 Pentru a răspunde la această întrebare, trebuie amintit că articolul 17 alineatul (2) din RGPD impune operatorului care a făcut publice datele cu caracter personal, ținând seama de tehnologia disponibilă și de costul implementării, să ia măsuri rezonabile, inclusiv măsuri tehnice, pentru a

informa operatorii care prelucrează datele cu caracter personal că persoana vizată a solicitat ștergerea de către acești operatori a oricăror linkuri către datele respective sau a oricăror copii ori reproduceri ale acestor date cu caracter personal.

93 Astfel cum reiese din considerentul (66) al RGPD, obiectivul acestei obligații este consolidarea dreptului de a fi uitat în mediul online și, prin urmare, vizează în special informațiile puse la dispoziție pe internet de furnizorii de motoare de căutare care prelucrează date publicate online.

94 În speță, este cert că Proximus a publicat în lista sa de abonați datele cu caracter personal ale autorului plângerii și deci că această societate trebuie considerată un operator care a făcut publice astfel de date, în sensul articolului 17 alineatul (2) din RGPD.

95 În plus, trebuie amintit că, pe de o parte, potrivit unei jurisprudențe constante, activitatea unui motor de căutare care constă în a găsi informații publicate sau postate pe internet de terți, în a le indexa în mod automat, în a le stoca temporar și, în sfârșit, în a le pune la dispoziția utilizatorilor de internet într-o anumită ordine de preferință trebuie calificată drept „prelucrare” a datelor cu caracter personal, în sensul articolului 4 punctul 2 din RGPD, atunci când aceste informații conțin date cu caracter personal și, pe de altă parte, că operatorul acestui motor de căutare trebuie considerat „operator” al prelucrării menționate, în sensul articolului 4 punctul 7 din acest regulament și implicit și al articolului 17 alineatul (2) din acesta [a se vedea în acest sens Hotărârea din 24 septembrie 2019, GC și alții (Dezindexarea unor date sensibile), C-136/17, EU:C:2019:773, punctul 35, precum și jurisprudența citată].

96 Prin urmare, în împrejurări precum cele în discuție în litigiul principal, este necesar să se considere că un operator precum Proximus este obligat, în temeiul articolului 17 alineatul (2) din RGPD, să asigure luarea unor măsuri rezonabile pentru a informa furnizorii de motoare de căutare cu privire la cererea care i-a fost adresată de abonatul unui operator de servicii de telefonie și care vizează ștergerea datelor sale personale. În aceste condiții, astfel cum a arătat domnul avocat general la punctul 76 din concluzii, pentru a evalua caracterul rezonabil al măsurilor luate de furnizorul de liste de abonați, articolul 17 alineatul (2) din RGPD prevede că trebuie să se țină seama de tehnologia disponibilă și de costul implementării, această apreciere revenind în principal autorității competente în materie și putând face obiectul unui control jurisdicțional.

97 În speță, din observațiile scrise depuse de APD, care nu au fost contestate sub acest aspect de celelalte părți la prezenta procedură, rezultă că, în cursul celui de al doilea trimestru al anului 2020, numărul furnizorilor de motoare de căutare care operau în Belgia era limitat. În special, Google deținea o cotă de piață cuprinsă între 90 %, în ceea ce privește căutările efectuate pe calculatoarele de birou, și 99 %, în ceea ce privește cercetările efectuate pe smartphone-uri și pe tablete.

98 În plus, astfel cum s-a arătat la punctul 26 din prezenta hotărâre, din dosarul de care dispune Curtea reiese că, în urma solicitării abonatului de a nu include datele sale în listele de abonați ale acestui furnizor, Proximus a răspuns că nu doar că a eliminat aceste date din listele de abonați telefonici, precum și din serviciile de informații telefonice, dar a și contactat Google pentru ca linkurile relevante către site-ul internet al Proximus să fie eliminate.

99 Având în vedere considerațiile care precedă, este necesar să se răspundă la a patra întrebare că articolul 17 alineatul (2) din RGPD trebuie interpretat în sensul că nu se opune ca o autoritate națională de supraveghere să impună unui furnizor de liste de abonați telefonici, căruia abonatul

unui operator de servicii de telefonie i-a solicitat să nu mai publice datele cu caracter personal care îl privesc, să ia „măsuri rezonabile”, în sensul acestei dispoziții, pentru a informa furnizorii de motoare de căutare cu privire la această cerere de ștergere a datelor.

Cu privire la cheltuielile de judecată

100 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a patra) declară:

1) **Articolul 12 alineatul (2) din Directiva 2002/58/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 12 iulie 2002 privind prelucrarea datelor personale și protejarea confidențialității în sectorul comunicațiilor publice, astfel cum a fost modificată prin Directiva 2009/136/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 25 noiembrie 2009, coroborat cu articolul 2 al doilea paragraf litera (f) din această directivă și cu articolul 95 din Regulamentul (UE) 2016/679 al Parlamentului European și al Consiliului din 27 aprilie 2016 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Directivei 95/46/CE (Regulamentul general privind protecția datelor)**

   trebuie interpretat în sensul că

   „consimțământul”, potrivit articolului 4 punctul 11 din acest regulament, al abonatului unui operator de servicii de telefonie este necesar pentru ca datele cu caracter personal ale acestui abonat să figureze în listele de abonați și serviciile de informații telefonice accesibile publicului, publicate de alți furnizori decât acest operator, acest consimțământ putând fi totuși dat fie operatorului menționat, fie unuia dintre acești furnizori.

2) **Articolul 17 din Regulamentul 2016/679**

   trebuie interpretat în sensul că

   cererea unui abonat prin care se solicită retragerea datelor sale cu caracter personal din listele de abonați, precum și din serviciile de informații telefonice constituie o recurgere la „dreptul la ștergerea” lor, în sensul acestui articol.

3) **Articolul 5 alineatul (2) și articolul 24 din Regulamentul 2016/679**

   trebuie interpretate în sensul că

   o autoritate națională de supraveghere poate impune ca furnizorul de liste de abonați și de servicii de informații telefonice accesibile publicului să ia, în calitate de operator, măsurile tehnice și organizatorice adecvate pentru a informa operatorii terți, și anume operatorul de servicii de telefonie care i-a comunicat datele cu caracter personal ale

abonatului său, precum și ceilalți furnizori de liste de abonați și de servicii de informații telefonice accesibile publicului cărora le-a furnizat astfel de date, cu privire la retragerea consimțământului abonatului respectiv.

4) Articolul 17 alineatul (2) din Regulamentul 2016/679

trebuie interpretat în sensul că

nu se opune ca o autoritate națională de supraveghere să impună unui furnizor de liste de abonați telefonici și de servicii de informații telefonice accesibile publicului, căruia abonatul unui operator de servicii de telefonie i-a solicitat să nu mai publice datele cu caracter personal care îl privesc, să ia „măsuri rezonabile”, în sensul acestei dispoziții, pentru a informa furnizorii de motoare de căutare cu privire la această cerere de ștergere a datelor.

Semnături